

Ασφάλεια και ανθρώπινα δικαιώματα στην Ε.Ε.

Καμονάχος Αθανάσιος

Μέλος ΑΛΛΗΛΟΝ

[Kamonachos Athanasios | LinkedIn](#)

Μπορούμε να πούμε ότι η αστυνομική συνεργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) ξεκίνησε να παίρνει μορφή από το έτος 1976, κατά το οποίο συγκροτήθηκε η ομάδα TREVI (Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence International). Εν συνεχεία ήταν φανερή η ανάγκη να αναπτυχθεί περισσότερο η συνεργασία αυτή και σε άλλους τομείς. Το έτος 1985, δημιουργήθηκε ο [χώρος Schengen](#) μεταξύ πέντε χωρών της ΕΕ, και το 1999 η συμφωνία ενσωματώθηκε στο πλαίσιο της ΕΕ με τη συνθήκη του Άμστερνταμ. Η συμφωνία παρείχε τη δυνατότητα ελεύθερης μετακίνησης ατόμων μεταξύ των χωρών που ανήκαν σε αυτή. Επίσης, ένας από τους κύριους στόχους της συμφωνίας ήταν η αύξηση ασφάλειας στους πολίτες μέσα από ένα πλαίσιο συνεργασίας αστυνομικών και τελωνειακών Αρχών. Με την παροχή συστημάτων βελτιωμένης επικοινωνίας μεταξύ των Αστυνομικών Αρχών διευκολυνόταν η καταδίωξη εγκληματιών πέραν των συνόρων, η διασυνοριακή παρακολούθηση υπόπτων, η αμοιβαία επιχειρησιακή συνεργασία και η απευθείας ανταλλαγή πληροφοριών.

Το 1992 υπογράφηκε η συνθήκη του Μάαστριχτ, με την οποία η ΕΕ θέτει την επιδίωξη, μέσω διακυβερνητικής συνεργασίας, να παρέχει στους πολίτες υψηλό επίπεδο ασφάλειας εντός του Χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Η συνεργασία περιλάμβανε τους ακόλουθους τομείς: α) Κανόνες για τη διέλευση των εξωτερικών συνόρων της Κοινότητας και ενίσχυση των ελέγχων, β) καταπολέμηση της τρομοκρατίας, της σοβαρής εγκληματικότητας, της διακίνησης των ναρκωτικών και της απάτης σε διεθνές επίπεδο, γ) δικαστική συνεργασία σε ποινικές και αστικές υποθέσεις, δ) δημιουργία Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας ([Europol](#)) εξοπλισμένη με σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ εθνικών αστυνομικών αρχών, ε) καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και στ) κοινή πολιτική ασύλου. Τέλος [η συνθήκη της Λισαβόνας](#), με τα άρθρα 87 ως 89, ρυθμίζουν την αστυνομική συνεργασία εντός της ΕΕ. Μέσα από τη συνθήκη εξάγονται οι βασικοί στόχοι της αστυνομικής συνεργασίας, οι οποίοι είναι: α) η συλλογή, αποθήκευση, επεξεργασία, ανάλυση και ανταλλαγή πληροφοριών, β) η παροχή υποστήριξης για την κατάρτιση του προσωπικού, γ) κοινές τεχνικές έρευνας και μεθόδων εξακρίβωσης σοβαρών μορφών οργανωμένου εγκλήματος και δ) η επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων αρχών.

Μέσω της συνθήκης της Λισαβόνας η ΕΕ έθεσε την Αποστολή της, ένα κομμάτι της οποίας είναι η επιδίωξη επίτευξης των κάτωθι σκοπών: α) η προαγωγή της Ειρήνης των αξιών και της ευημερίας των λαών της και β) η δημιουργία ενός χώρου Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. Σύμφωνα με τον δεύτερο σκοπό της, η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να παρέχει στους πολίτες της έναν χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, χωρίς εσωτερικά σύνορα, όπου θα εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων. Καθίσταται σαφές ότι για την επίτευξη του ανωτέρω σκοπού η αστυνομική συνεργασία αποτελεί αναγκαίο όρο. Επομένως, θα πρέπει να εξασφαλιστεί μια κοινή πολιτική ελέγχου των εξωτερικών συνόρων, καθώς και συνεργασία μεταξύ των αστυνομικών και τελωνειακών αρχών, προκειμένου από κοινού να παρεμποδίζουν την κατάχρηση αυτών των ελευθεριών από πρόσωπα ή ομάδες του εγκληματικού χώρου. Η ΕΕ για την επίτευξη αυτών των σκοπών και την καταπολέμηση του σοβαρού και οργανωμένου εγκλήματος, προέβη στην σύσταση οργανισμών που θα βοηθούσαν τις εθνικές υπηρεσίες επιβολής του νόμου όπως η Europol, Frontex, Cerpol και Eurojust.

Για να νιώθουν οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ασφαλείς, δεν φτάνει μόνο η ανάπτυξη της αστυνομικής συνεργασίας, αλλά θα πρέπει να προστατεύονται τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα τους και να παρέχονται όλα εκείνα τα εγγύα που να διασφαλίζουν ότι δεν θα παραβιαστούν τα δικαιώματα αυτά.

Οι εμπνευστές των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έριξαν περισσότερο βάρος στις οικονομικές πτυχές του οράματός τους, χωρίς να προβλέψουν κάποιον κατάλογο για την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Η πρώτη σχετική απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (1969), κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τα ανθρώπινα δικαιώματα περιέχονται στο ενωσιακό δίκαιο. Η νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, έπαιξε σημαντικό ρόλο τα επόμενα χρόνια και αποτέλεσε πηγή του ενωσιακού νομοθέτη μαζί με την [Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#) (ΕΣΔΑ) και τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών-μελών. Αργότερα η ΕΕ κατάρτισε τον χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου (2000).

Με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ) της Λισαβόνας, κατά το άρθρο 6, ο Χάρτης αποκτά ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Φορείς των δικαιωμάτων του Χάρτη είναι πρωτίστως οι πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και πολίτες τρίτων χωρών, όπως επίσης τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου. Αποδέκτες των υποχρεώσεων είναι τα θεσμικά και λοιπά όργανα και οι οργανισμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Χάρτη. Τα όργανα πρέπει κατά την άσκηση των καθηκόντων τους να σέβονται τα δικαιώματα, να τηρούν τις αρχές και να προάγουν την εφαρμογή τους, σύμφωνα με τις αντίστοιχες αρμοδιότητές τους και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων της ΕΕ, όπως της απονέμονται από τις Συνθήκες. Στο ίδιο άρθρο ως αποδέκτες ορίζονται και τα κράτη-μέλη, μόνο όμως όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ένωσης. Σημειωτέον ότι, όταν θίγονται τα ατομικά του δικαιώματα, ο πολίτης μπορεί να προσφύγει στα εθνικά δικαστήρια και όχι στο Δικαστήριο της ΕΕ, ωστόσο το Δικαστήριο μπορεί να καθοδηγεί τον εθνικό δικαστή για την ερμηνεία του ενωσιακού δικαίου. Ο πολίτης μπορεί να προσφύγει στο [Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#), μόνο όταν έχει προσφύγει και εξαντλήσει όλους τους βαθμούς των εθνικών δικαστηρίων.

Οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων δύναται να πραγματοποιούνται υπό αυστηρές προϋποθέσεις, σύμφωνα με το άρθρο 52 του Χάρτη. Αρχικά ο περιορισμός θα πρέπει να προβλέπεται από τον νόμο, δηλαδή από τους Κανονισμούς και τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εν συνεχεία, θα πρέπει να σέβεται το βασικό περιεχόμενο των εν λόγω δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε στόχους γενικού ενδιαφέροντος που αναγνωρίζει η ΕΕ ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών τρίτων. Επομένως, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να εξετάζεται ο σκοπός που επιδιώκει ο συγκεκριμένος περιορισμός και η αναλογία του μέσου που θα χρησιμοποιηθεί ως προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Τέλος ο Χάρτης ταξινομεί τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου με καινοτόμο τρόπο, χωρίς να ακολουθεί την παραδοσιακή διάκριση σε ατομικά, κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Η διάκριση γίνεται σε έξι τομείς: α) Ανθρώπινη αξιοπρέπεια, β) Ελευθερίες, γ) Ισότητα, δ) Αλληλεγγύη, ε) Δικαιώματα των πολιτών και στ) Δικαιοσύνη.

Σημαντικός παράγοντας της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι και η προστασία προσωπικών δεδομένων. Η αστυνομική συνεργασία στην ΕΕ στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στη συλλογή, καταγραφή, ανταλλαγή και επεξεργασία πληροφοριών, στις οποίες ενυπάρχουν προσωπικά δεδομένα ατόμων. Η ανταλλαγή αυτών των δεδομένων άπτεται των θεμελιωδών δικαιωμάτων των διοικουμένων, δικαιωμάτων όπως η ιδιωτικότητα ή η πρόσβαση στα έγγραφα. Πολλές φορές στο όνομα της ασφάλειας περιορίζεται η ελευθερία και παραβιάζονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι πολίτες νιώθουν περισσότερο εκτεθειμένοι παρά ασφαλείς. Επομένως, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα από την ΕΕ, ώστε τα όργανά της και τα κράτη-μέλη της να προστατεύουν τους πολίτες και να εγγυώνται τα ατομικά δικαιώματά τους, καθώς και την ορθή χρήση των προσωπικών τους δεδομένων. Η πρόσβαση στα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα επιτρέπεται μόνο σε περιπτώσεις που προβλέπονται από το νόμο, για αυστηρώς καθορισμένους σκοπούς δημοσίου συμφέροντος.

Ένας δεύτερος σημαντικός παράγοντας που προσβάλει τα ανθρώπινα δικαιώματα είναι η τρομοκρατία. Οι τρομοκρατικές επιθέσεις

αποτελούν μείζονα απειλή κατά της ζωής των πολιτών, ενώ ταυτόχρονα κλονίζουν το αίσθημα ασφάλειας και εμπιστοσύνης τους στους θεσμούς του κράτους, που είναι υπεύθυνο για την προστασία των πολιτών από κάθε είδους απειλή. Από την άλλη πλευρά, οι τρομοκρατικές ενέργειες αποτελούν πρόκληση για τα ίδια τα κράτη, καθώς καλούνται να την αντιμετωπίσουν επιτυχώς, χωρίς να περιορίζουν τα κατοχυρωμένα δικαιώματα των πολιτών. Το σημαντικότερο δικαίωμα που απειλείται από τις τρομοκρατικές επιθέσεις είναι το δικαίωμα στη ζωή, το οποίο προβλέπεται τόσο στο άρθρο 2 του Χάρτη θεμελιωδών δικαιωμάτων της ΕΕ όσο και στο άρθρο 2 της ΕΣΔΑ. Ο κάθε άνθρωπος θέλει να ζει ελεύθερα χωρίς τον φόβο ότι απειλείται η ίδια του η ζωή, θέλει να ασκεί απρόσκοπτα τις δραστηριότητες του και να χαιρέται το ύψιστο αγαθό της ζωής.

Η πρόληψη των τρομοκρατικών ενεργειών είναι βαρύνουσα σημασίας για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Όμως, υπάρχει μια λεπτή γραμμή μεταξύ της ελευθερίας και προστασίας του ανθρώπου. Πολλές φορές οι αρχές επιβολής του νόμου, στην προσπάθειά τους να προλαμβάνουν τρομοκρατικές ενέργειες, περιορίζουν τα ατομικά δικαιώματα των ανθρώπων, σε ορισμένες περιπτώσεις ακόμη και τα παραβιάζουν. Τα κράτη θα πρέπει να εξασφαλίζουν ότι θα αποκλειστούν ενέργειες που οδηγούν σε αυθαιρεσίες, διακριτή ή ρατσιστική βία και πάντα να υπάρχει ένας ελεγκτικός μηχανισμός που θα επιτηρεί όλη τη διαδικασία. Επομένως, κάθε μέτρο που λαμβάνεται για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας πρέπει αυστηρά να στηρίζεται στον νόμο. Στις περιπτώσεις στις οποίες, για να επιτευχθεί ο επιθυμητός σκοπός, χρειάζεται να ληφθούν μέτρα που περιορίζουν τα δικαιώματα του ανθρώπου, τότε αυτά τα μέτρα θα πρέπει να είναι τα αναγκαία και αναλογικά με την επίτευξη του σκοπού. Όταν περιορίζονται δικαιώματα, το κράτος οφείλει να τα καθορίζει με τον πλέον σαφέστερο τρόπο. Φυσικά υπάρχουν και κόκκινες γραμμές, που οι αρχές δεν πρέπει να ξεπεράσουν σε καμία περίπτωση, όπως τα βασανιστήρια και η απάνθρωπη ή εξευτελιστική τιμωρία ή μεταχείριση.

Η ΕΕ προέβη στην δημιουργία ενός ενιαίου χώρου, όπου οι πολίτες θα μπορούν να νιώσουν ασφάλεια και δικαστική προστασία, έχοντας τη δυνατότητα, ταυτόχρονα, να μετακινούνται εντός του χωρίς περιορισμούς, σαν να βρίσκονται στην ίδια τους τη χώρα. Κρίσιμοι παράγοντες για τη διασφάλιση του χώρου αυτού είναι, μεταξύ άλλων, η προστασία των πολιτών από το σκληρό και οργανωμένο έγκλημα, περιλαμβανομένης και της τρομοκρατίας, και η θεμελίωση και προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών. Στο ανωτέρω πλαίσιο έχει προκύψει το δίλημμα αν θέλουμε μια κοινωνία όπου θα προλαμβάνεται κάθε εγκληματική ενέργεια και για την επίτευξη του σκοπού αυτού θα πρέπει ενίστε να περιορίζονται ελευθερίες των ανθρώπων και να παρακολουθούνται οι δραστηριότητες τους ή θέλουμε μια πιο ελεύθερη κοινωνία που, όμως, θα δυσχεραίνει την πρόληψη αυξάνοντας τις έκνομες ενέργειες.

Βιβλιογραφία

www.coe.int
www.commission.europa.eu
www.eur-lex.europa.eu
www.fra.europa.eu
www.europarl.europa.eu
www.consilium.europa.eu